

उत्तराखण्ड-संस्कृत-विश्वविद्यालयः, हरिद्वारम्
ज्योतिष-वास्तुविभागः

(राष्ट्रीयशिक्षानीति: 2020 (NEP 2020) इत्याधारितः, एकवर्षीय आचार्यपाठ्यक्रमः)

(एकवर्षीय आचार्यपाठ्यक्रमः प्रथमसत्रम्)

कक्षा – आचार्यः (एकवर्षीयः)

सत्रार्द्धम्-प्रथमम्

विषयः – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः 75+25=100

पत्रम् - DSCC-01

श्रेयोऽङ्कः (क्रेडिट)-04

	पाठ्यग्रन्थः-सूर्यसिद्धान्तः (आदितः त्रिप्रश्नाधिकारान्तः)	अङ्काः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	मध्यमाधिकारः -मङ्गलाचरणम्, मयस्य वरोपलब्धिः, कालपरिभाषा, चान्द्रसौरमानम्, देवासुरमानम्, महायुगमानम्, कृतादियुगमानम्, मनुमानम्, कल्पमानम्, ब्राह्ममानम्, सृष्टिकालः, ग्रहाणां प्राग्वतित्वम्, ग्रहगतौ न्यूनाधिकत्वम्, भगणपरिभाषा, युगे ग्रहभगणाः, भगणोपपत्तिः, भभ्रमाः, सावनादिदिवसाश्च, युगे चान्द्रमासाः अधिमासाश्च, अवम-सावनपरिभाषा।	15
2	मध्यमाधिकारः -अहर्गणानयनम्, मध्यमग्रहानयनम्, कृतयुगान्ते ग्रहध्रुवाः, भूव्यासपरिधिः, रेखादेशः, रेखादेशस्वदेशान्तरज्ञानम्, वारप्रवृत्तिः, इष्टग्रहसाधनम्, ग्रहपरमशरांशाः।	15
3	स्पष्टाधिकारः -मध्यस्पष्टग्रहयोर्भेदे कारणम्, गत्यन्तरे हेत्वन्तरम्, उच्चापकर्षणम्, पातापकर्षणम्, अष्टधागतिः, गतौ वैशिष्ट्यम्, स्फुटीकरणप्रशंसा।	15

4	स्पष्टाधिकारः :-ज्यापिण्डसाधनम्, ज्यापिण्डाः, उत्क्रमज्यापिण्डसाधनम्, उत्क्रमज्यापिण्डाः, इष्टक्रान्तिसाधनम्, केन्द्रं भुजकोटिज्ये च, इष्टज्यासाधनम्, इष्टचापानयनम्, मन्दपरिधयः, शीघ्रपरिधयः, मन्दफलसाधनम्, शीघ्रफलसाधनम्, भुजान्तरम्, तिथि-भ-योग-साधनम्, करणानि।	15
5	त्रिप्रश्नाधिकारः :-स्फुटदिग्ज्ञानम्, भास्करीयं दिग्ज्ञानम्, इष्टच्छायाग्रज्ञानम्, छाया-कर्णनयनम्, अयनांशसाधनम्, अयनांशसंस्कारः, पलभा, लम्बांशाक्षांशौ, मध्यच्छायातो रविसाधनम्, अक्षक्रान्तिभ्यां मध्यनतांशच्छायाच्छायाकर्णाः, मध्यभुजः, सममण्डलेऽर्के छायाज्ञानम्, दृग्ज्या, छायाकर्णौ, छायातो नतकालः, भाभ्रममार्गज्ञानम्, राशीनां निरक्षोदयसाधनम्, लग्नानयनम्, दशमलग्नसाधनम्, लग्नार्काभ्यामिष्ट-कालः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10
2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5
3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5
4. उपस्थितिः
 - 75% = 1 अङ्कः।
 - 76% - 80% = 2 अङ्कौ।
 - 81% - 85% = 3 अङ्काः।
 - 86% - 90% = 4 अङ्काः।
 - 91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – सूर्यसिद्धान्तः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा – आचार्य: (एकवर्षीय)

सत्रार्द्धम्-प्रथमम्

विषय: – फलित ज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः 75+25=100

पत्रम्-DSCC-02

श्रेयोऽङ्कः (क्रेडिट)-4

	पाठ्यग्रन्थः-जातकपारिजातः (१-४ अध्यायः)	अङ्काः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	राशिशीलाध्यायः-राशीनां संज्ञा, कालपुरुषाङ्गे, राशिन्यासः, राशीनां स्वरूपम्, राशीनां विभिन्नसंज्ञाः, दशवर्गनिरूपणम्, पारिजातादिदशवर्गाः, भावानां नामानि, भावानां केन्द्रादिसंज्ञा, राशीनां शुभाशुभत्वम्।	15
2	ग्रहाणां स्वरूपगुणभेदाध्यायः-ग्रहाणां कालात्मकत्वादिनिरूपणम्, ग्रहाणामुपग्रहाः, कालाद्युपग्रहज्ञानचक्रम्, ग्रहाणां बाल्याद्यवस्थाननिरूपणम्, ग्रहाणां रत्नानि, ग्रहाणां कक्षाप्रदर्शनम्, ग्रहाणां षड्बलसाधनम्, पञ्चधामैत्रीविचारः।	15
3	वियोनिजन्माध्यायः-वियोनिजन्मज्ञानप्रकारः, निषेकविधिः, षट्क्लीवयोगाः, यमलादियोगाः, सर्पवेष्टितजन्मयोगाः, पितुः परोक्षे जन्मयोगाः, परजातजन्मयोगाः।	15
4	अरिष्टाध्यायः-आयुषां भेदाः, सद्योरिष्टयोगाः, पित्रादीनामरिष्टयोगाः, सगर्भायाः मरणम्, वर्षमध्ये मरणम्।	15
5	अन्यारिष्टयोगाः, अरिष्टभङ्गयोगाः, अल्पायुर्योगाः, मध्यमायुर्योगाः, पूर्णायुर्योगाः, अमितायुर्योगाः, युगान्तायुर्योगाः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10

2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5

3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5

4. उपस्थितिः

75% = 1 अङ्कः। 76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः। 86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – जातकपारिजातः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-प्रथमम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः 75+25=100

पत्रम्-DSE-01

श्रेयोऽङ्कः(क्रेडिट)-4

	पाठ्यग्रन्थः बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम्	अङ्कः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	षोडशवर्गाध्यायः, वर्गविवेकाध्यायः, पदाध्यायः।	15
2	उपपदाध्यायः, अर्गलाध्यायः, कारकाध्यायः।	15
3	कारकांशफलाध्यायः, योगकारकाध्यायः।	15
4	आयुर्दायाध्यायः मारकाध्यायः।	15
5	दशाध्यायः, विशेषनक्षत्रदशाध्यायः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10
2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5
3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5
4. उपस्थितिः

75% = 1 अङ्कः।

76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः।

86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-प्रथमम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः:-75+25=100

पत्रम्-DSE-02

श्रेयोङ्कः(क्रेडिट)-04

	पाठ्यग्रन्थ:-प्रश्नमार्गः (आदितो दशमोऽध्यायपर्यन्तम्)	अङ्कः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	प्रथमोऽध्यायः, द्वितीयोऽध्यायः।	15
2	तृतीयोऽध्यायः, चतुर्थोऽध्यायः।	15
3	पञ्चमोऽध्यायः, षष्ठोऽध्यायः।	15
4	सप्तमोऽध्यायः, अष्टमोऽध्यायः।	15
5	नवमोऽध्यायः, दशमोऽध्यायः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1.आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10

2.शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5

3.शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5

4.उपस्थितिः

75% = 1अङ्कः। 76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः। 86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – प्रश्नमार्गः (पूर्वार्द्धभागः) – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

पूर्णाङ्काः 100

श्रेयोङ्कः(क्रेडिट) - 06

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-प्रथमम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पत्रम्- IAPC -01 शोध प्रोजेक्ट /लघुशोधप्रबन्धः

(एकवर्षीय आचार्यपाठ्यक्रमः, द्वितीयसत्रम्)

कक्षा- आचार्यः (एकवर्षीयः)

सत्रार्द्धम्-द्वितीयम्

विषयः – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः 75+25=100

पत्रम्-DSCC-03

श्रेयोऽङ्कः (क्रेडिट)-4

	पाठ्यग्रन्थः-सूर्यसिद्धान्तः (चन्द्रग्रहणाधिकारतः समाप्तिपर्यन्तः)	अङ्काः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	चन्द्रग्रहणाधिकारः।	15
2	सूर्यग्रहणाधिकारः, छेद्यकाधिकारः।	15
3	ग्रहयुत्यधिकारः, भग्रहयुत्यधिकारः, उदयास्ताधिकारः	15
4	चन्द्रश्रृङ्गोन्नत्यधिकारः, पाताधिकारः, भूगोलाद्यायः।	15
5	ज्योतिषोपनिषदध्यायः, मानाध्यायः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10
2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5
3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5
4. उपस्थितिः

75% = 1 अङ्कः।

76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः।

86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – सूर्यसिद्धान्तः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-द्वितीयम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः 75+25=100

पत्रम्-DSCC-04

श्रेयोऽङ्कः (क्रेडिट)-4

एकम्	पाठ्यग्रन्थः-जातकपारिजातः (5-7 एवं 10 अध्यायाः)	अङ्काः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	आयुर्दायाध्यायः-निसर्गाद्यायुः कथनम्, निसर्गायुषो वर्षाणि, पिण्डायुषः स्पष्टीकरणम्, आयुषो हरणम्, व्ययादिहरणम्, क्रूरोदयहरणम्, षड्विधायुर्हरणम्, आयुषः स्पष्टीकरणम्, नानाजातीयमायुः, छिद्रग्रहाः।	15
2	जातकभङ्गाध्यायः-जातकभङ्गपरिभाषा, राजभङ्गाः, भिक्षुयोगः, रेकायोगाः, दरिद्रयोगाः, प्रेष्ययोगः, अङ्गहीनयोगाः, अन्यरोगयोगाः, रोगयोगानां वर्णनम्।	15
3	राजयोगाध्यायः-राजयोगाः, राजाधिराजयोगाः, विविधराजयोगभेदाः, पञ्चमहापुरुषयोगाः, चन्द्राधियोगः, लग्नाधियोगः, सुनफादियोगाः, शकटयोगः।	15
4	गजकेसरीयोगः, अमलायोगः, वेशिवाशि-उभयचरीयोगाः, पर्वत-काहल-मालिका-चामर-शंख-भेरी-मृदङ्ग-श्रीनाथ-लक्ष्मी-पारिजात-कलानिधि-अंशावतारादिराजयोगाः, नाभसयोगाः।	15
5	अष्टवर्गाध्यायः-ग्रहाणां शुभबिन्दुसख्याः, ग्रहाणामष्टकवर्गाः, प्रस्तराष्टकम्, त्रिकोणशोधनम्, एकाधिपत्यशोधनम्, अष्टकवर्गादायुः, साधनम्, समुदायाष्टकवर्गः, योगवशादायुः प्रमाणम्, शुद्धाष्टकवर्गायुः, गणितागतायुषः पाकस्थितिः।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10

2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5

3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5

4. उपस्थितिः 75% = 1 अङ्कः। 76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः। 86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – जातकपारिजातः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा- आचार्य: (द्विवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-चतुर्थम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्काः:-75+25=100

पत्रम्-DSE-03

श्रेयोऽङ्कः:(क्रेडिट)-04

	पाठ्यग्रन्थौ-1. लघुपाराशरी 2. पञ्चस्वराः	अङ्काः
इकाई	पाठ्यांशः	
1	1. लघुपाराशरी - संज्ञाध्यायः, भावाध्यायः	15
2	राजयोगाध्यायः, आयुर्दायाध्यायः,	15
3	दशाफलाध्यायः मिश्रफलाध्यायः	15
4	2. पञ्चस्वराः - त्रिपातकीचक्रविचाराध्यायः-त्रिपाताकिचक्रस्थापनम्, त्रिपाताकिचक्रे अंकस्थापनम्, त्रिपाताकिचक्रे ग्रहस्थापनम्, ग्रहाणां सौम्यक्रूरताकथनम्, दण्डेशनिर्णयः, शुभदण्डेशफलम्, अशुभदण्डेशफलम्, दिवादण्डेशानयनम्, रात्रिदण्डेशानयनम्।	15
5	आयुर्दायविचाराध्यायः-आयुर्दायविचारः, वर्षेशविधिः, केतुपाताकिचक्रनिर्माणम्, केतुपातक्यां वर्षफलविषयकं शुभाशुभत्वम्, अन्तर्दशानयनम्, प्रत्यन्तर्दशानयनम्, गुरुकुण्डलीनिर्माणम्, गुरुकुण्डल्यां, शुभाशुभवर्षफलम्। पञ्चस्वराणां फलविचाराध्यायः-पञ्चस्वराणां क्रमः, पञ्चस्वराणां फलम्, तिथिनक्षत्रराशिफलम्। संवत्सरं स्वरम्, संवत्सरस्वराणां फलानि, वर्षगणितसाधनम्, कर्मादिकाष्टसाधनम्, जलादिकाष्टसाधनम्।	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10

2. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5

3. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5

4. उपस्थितिः 75% = 1 अङ्कः। 76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः। 86% - 90% = 4 अङ्काः 91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थौ –लघुपाराशरी/ पञ्चस्वराः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-द्वितीयम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पूर्णाङ्कः:75+25=100

पत्रम्-DSE-04

श्रेयोऽङ्कः:(क्रेडिट)-4

	पाठ्यग्रन्थ:- विश्वकर्मप्रकाशः	अङ्कः
इकाई	पाठ्यंशः	
1	भूम्यादिलक्षणाध्यायः, समगृहादिनिर्माणाध्यायः	15
2	गृहवास्तुकालर्णयाध्यायः, गृहनिर्माणाध्यायः	15
3	शिलान्यासाध्यायः, प्रसादनिर्माणाध्यायः	15
4	द्वारनिर्माणाध्यायः, जलाशयाध्यायः	15
5	नवगृहप्रवेशाध्यायः, शल्यनिर्णयाध्यायः	15
6	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	25

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्याङ्काः -

1.आन्तरिकमूल्याङ्कनम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः 10

2.शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्चा अङ्काः 5

3.शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धञ्च अङ्काः 5

4.उपस्थितिः

75% = 1अङ्कः। 76% - 80% = 2 अङ्कौ।

81% - 85% = 3 अङ्काः। 86% - 90% = 4 अङ्काः।

91% तः अधिकम् = 5 अङ्काः।

सहायकग्रन्थः – विश्वकर्मप्रकाशः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी

पूर्णाङ्कः: 100

श्रेयोऽङ्कः:(क्रेडिट) -06

कक्षा- आचार्य: (एकवर्षीय:)

सत्रार्द्धम्-द्वितीयम्

विषय: – फलितज्योतिषम्

पत्रम्-IAPC-2 रीसर्च प्रोजेक्ट /लघुशोधप्रबन्धः